

1^e Bestuursrapportage t/m april 2018

Inhoudsopgave

1.	Managementsamenvatting	3
2.	Kengetallen	5
2.1	Uitkeringsvolume	
2.2	Ontwikkeling bestandsvolume per gemeente	
2.3	Redenen in- en uitstroom	
2.4	Besparingen op uitkeringslast	
2.5	Specificatie van uitkeringen en klanten	
2.6	Ontheffing van de arbeidsverplichting en opgelegde sancties	
2.7	Doorlooptijd aanvragen	
2.8	Preventiequote	
2.9	Handhaving	
2.10	Gesubsidieerde arbeid	
2.11	Budgetuitputting	
3.	Beleidsontwikkelingen eerste 4 maanden in 2018	14
4.	Ontwikkelingen in de uitvoering	15
	Bijlage 1: Dienstverlening RSD	19
	Bijlage 2: Re-integratie projecten	22

1. Managementsamenvatting

Hierbij presenteren wij u de resultaten en ontwikkelingen over de periode januari t/m april 2018 van de RSD de Liemers op het gebied van de uitvoering van de Participatiewet.

Het aantal klanten bij de RSD is in de eerste 4 maanden van 2018 gedaald met 0.5%. Dit percentage is inclusief de nieuwe doelgroepen behorende bij de Participatiewet. De RSD ziet dat de toestroom van potentiële klanten over de 1^e maanden 2018 wederom behoorlijk is gedaald vergeleken met 2017. De verwachtingen van het CPB zijn dat het aantal klanten dat in aanmerking komt voor een PW-uitkering de komende jaren enigszins zal stabiliseren. Op het gebied van de uitkering is het begrote tekort van € 1,5 mln. teruggebracht naar een prognose tekort van € 0,7 mln. De verschillen per gemeente zijn aanzienlijk. Dit heeft voornamelijk te maken met het verdeelmodel vanuit het Rijk, maar uiteraard ook met de behaalde resultaten. Wanneer voldaan wordt aan alle rechtmatigheids- en doelmatigheidseisen van het Ministerie zal dit tekort, d.m.v. aanspraak te maken op de Vangnetuitkering, nog enigszins worden teruggebracht.

Het gaat goed met de economie, het aantal vacatures is hoog, de werkloosheid daalt fors en de landelijke bijstand anno 2018 daalt licht. De landelijke bijstand blijft wat achter door drie belangrijke ontwikkelingen. Het betreft de invoering van de Participatiewet, waardoor meer arbeidsbeperkte burgers zich melden voor ondersteuning. Het aantal statushouders met een taalbarrière komt moeilijk aan een baan. En het aantal mensen waarvan de WW-uitkering eindigt en die een beroep doen op de bijstand.

Arbeitsbeperkte burgers: Sinds 2015 is de toegang tot een aantal regelingen, zoals de Wajong en de WSW, verzaagd of opgeheven. Dat betekent dat een groot deel van de burgers die voorheen een beroep deden op de Wajong (zoals jonggehandicapten met arbeidsvermogen) of op de WSW, nu zijn aangewezen op de bijstand.

Statushouders: Daarnaast is er de instroom van statushouders. Sinds 2015 zijn er veel vluchtelingen uit met name Syrië en Eritrea die een verblijfstatus krijgen. Uit onderzoek weten we dat zij moeilijk toegang tot de arbeidsmarkt krijgen. Zij zijn langdurig aangewezen op bijstand.

Max. WW-ers: Ten slotte is er nog steeds een doorstroom van werklozen van wie de WW-uitkering afloopt. Zij zijn vervolgens aangewezen op bijstand. Hier zitten veel oudere werklozen bij die een beroep doen op de IOAW. We zien wel dat het aantal max WW-ers dat zich meldt gestaag afneemt.

Voor al deze doelgroepen in de bijstand geldt dat ze extra en andere aandacht nodig hebben. Zo moeten vluchtelingen de Nederlandse taal en de cultuur leren kennen. Arbeitsbeperkte burgers hebben intensieve begeleiding nodig bij het vinden en behouden van passend werk. En de mensen die doorstromen vanuit de WW zijn vaak al wat langer op zoek naar werk en hebben ondervonden dat de banen voor hen niet voor het oprapen liggen.

Op het gebied van beleid en uitvoering heeft de RSD de volgende acties uitgezet om de bestandsontwikkeling zoveel mogelijk te beperken, de kwaliteit te verhogen en de integraliteit te bevorderen:

- De RSD is gestart met een project voor statushouders. Per 1-7-2018 begint een specifiek getrainde klantmanager om statushouders, waar mogelijk, naar betaalde arbeid te krijgen.
- Het project Parttime Ondernemen (PTO) een structureel karakter gegeven.
- Alle bemiddelbare klanten staan inmiddels in Sonar, zodat het WSP via het UWV-systeem kan matchen.
- De RSD heeft de laatste maanden veel tijd gestoken in de voorbereiding van de businesscase “de netwerkorganisatie voor Werk en Participatie” waarover in juni/juli 2018 besluitvorming zal plaatsvinden.
- De 2.0 versie van de RSD app is volop in ontwikkeling en is in het 1^e kwartaal van 2018 gelanceerd. Inmiddels is er bij veel gemeenten, het VNG en het UWV interesse voor de ontwikkelde app.
- Social Return is inmiddels ingebed in de organisatie en de RSD probeert hierin de arbeidsmarktregio bij te betrekken. Inmiddels heeft de RSD een korte opdracht lopen bij de gemeente Doesburg.

- Een actieve bijdrage aan het geven van voorlichtingen aan max-WW'ers, waarbij verdergaande afspraken zijn gemaakt over dienstverlening vanuit de RSD aan max WW'ers om uiteindelijk te voorkomen dat deze inwoner afhankelijk wordt van een P-wet uitkering.
- De RSD blijft nauw betrokken bij de ontwikkeling van het project Vakmanschap van Divosa.
- Een zeer actieve rol bij de lancering van het register voor klantmanagers dat begin 2018 heeft plaatsgevonden. Alle klantmanagers van de RSD zijn geregistreerd.

We merken dat alle bovenstaande punten en het economisch herstel zijn vruchten afwerpt, maar het aantal arbeidsfitte klanten neemt aanzienlijk af. Veel klanten hebben intensieve ondersteuning nodig om uiteindelijk de stap naar de arbeidsmarkt te maken. Dit is dan ook de basisgedachte van de businesscase om toe te groeien naar een “netwerkorganisatie voor Werk en Participatie”, met als opgave dat de RSD in samenwerking met het Liemerse netwerk werkfittrajecten ontwikkelt. Het eerste concept van deze businesscase heeft de RSD, in opdracht van de raden, in oktober 2017 gepresenteerd aan haar portefeuillehouders. De opmerkingen/aanvullingen van de portefeuillehouders en de cliëntenraad RSD zijn inmiddels verwerkt en het streven is in de maand mei 2018 voorlichtingsbijeenkomsten te organiseren voor de raden en vervolgens in de maand juni/juli 2018 te komen tot definitieve besluitvorming binnen de raden.

Wij hopen dat de raden het vertrouwen zullen geven aan de RSD de Liemers om voor de Liemerse inwoners het verschil te maken op het gebied van Werk en Participatie.

Namens alle medewerkers van RSD de Liemers

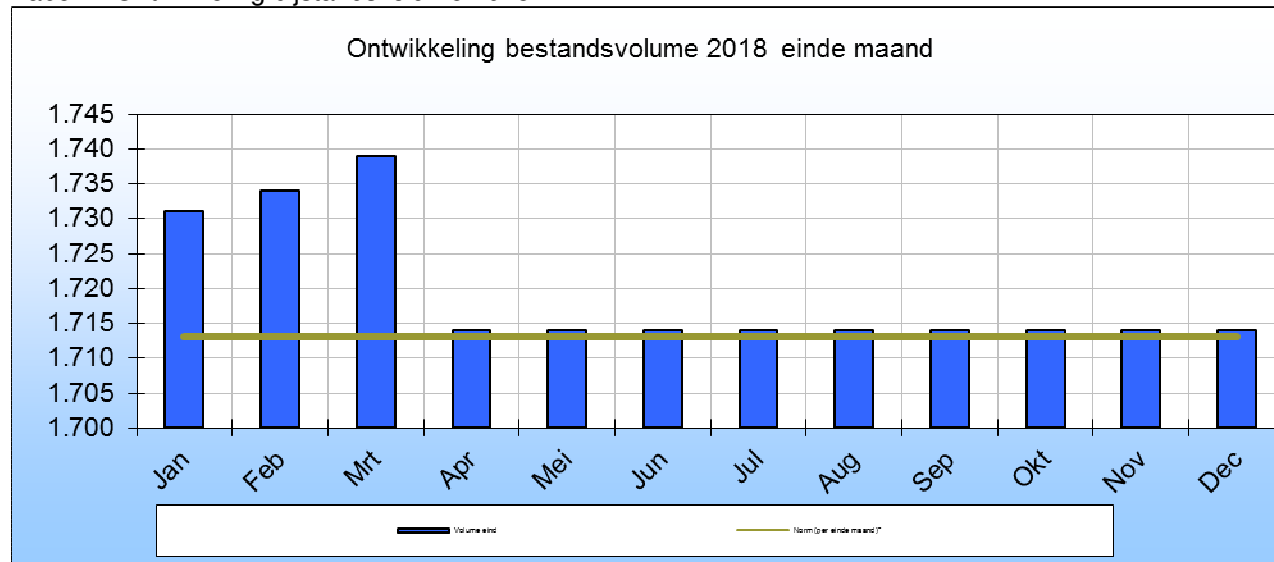
2. Kengetallen

2.1. Uitkeringsvolumes

Tabel 1: Bestandsvolume met instroom en uitstroom 2018

2018	Jan	Feb	Mrt	Apr
Norm (per einde maand)*	1.713	1.713	1.713	1.713
Volume begin	1.723	1.731	1.734	1.739
Instroom	47	30	34	14
Uitstroom	39	27	29	39
Volume eind	1.731	1.734	1.739	1.714
Bestandsontwikkeling:	8	3	5	-25
Instroom %	2,73%	1,73%	1,96%	0,81%
Instroom cum. %	2,73%	4,47%	6,44%	7,25%
Uitstroom %	2,26%	1,56%	1,67%	2,24%
Uitstroom cum. %	2,26%	3,83%	5,51%	7,78%
Volume eind	Jan	Feb	Mrt	Apr
Bbz starters	3	2	2	1
Ioaw	165	167	168	166
Ioaz	12	12	13	13
PW-Inkomen Personen < 21	45	46	47	46
PW-Inkomen Personen 21 - 64	1.489	1.490	1.492	1.471
PW-Inkomen Personen in inrichting	15	15	15	15
PW-Inkomen krediethypotheek	2	2	2	2

Tabel 2: Ontwikkeling bijstandsvolume 2018

Toelichting

Tabellen 1 en 2 laten de ontwikkeling van het bijstandsvolume over de eerste 4 maanden van 2018 zien. Het aantal uitkeringen is over deze periode gedaald met -0,5% (van 1.723 naar 1.714). Dit ligt naar verwachting rond het landelijke gemiddelde (bron: Divosa). De begroting RSD gaat uit van een bestandsontwikkeling van 0%.

2.2. Ontwikkeling bestandsvolume per gemeente

Tabel 3: bestandsontwikkeling per gemeente.

WET BUIG Periode	Duiven	Westervoort	Zevenaar	RSD
31-12-2017	448	373	902	1.723
30-04-2018	450	367	897	1.714
stijging in aantallen	2	-6	-5	-9
Procentueel	100,4%	98,4%	99,4%	99,5%

Tabel 4: in- en uitstroom per gemeente van klanten van 18 jaar tot de AOW gerechtigde leeftijd.

PW-Inkomen, Ioaw, Ioaz en Bbz Starters	Duiven	Westervoort	Zevenaar	RSD
Instroom t/m apr.2018	38	26	71	135
Instroom t/m apr.2017	32	39	97	168
Uitstroom t/m apr.2018	36	32	76	144
Uitstroom t/m apr.2017	33	31	80	144
Mutatie t/m apr.2018	2	-6	-5	-9
Mutatie t/m apr.2017	-1	8	17	24

Toelichting

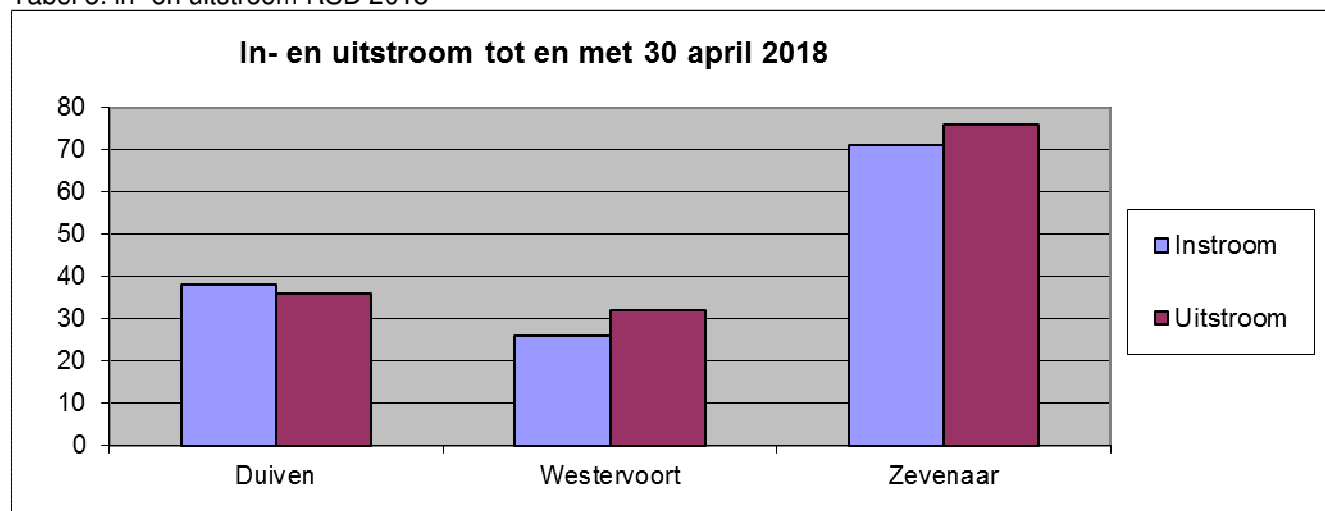
Tabel 3 geeft de specificatie van de bestandsontwikkeling per gemeente. De bestandsontwikkeling wordt weergegeven m.b.v. een indexcijfer, waarbij de omvang van het bestand per 31 december 2017 als nulmeting geldt (indexcijfer 31 december 2017 = 100).

Tabel 4 laat de verschillen per gemeente zien t.o.v. dezelfde periode over 2017. Per gemeente zijn de verschillen ook zichtbaar gemaakt. Wat opvalt is dat de instroom in Duiven is toegenomen t.o.v. het jaar ervoor, terwijl de totale instroom behoorlijk is afgenomen. Wat bij de uitstroomcijfers opvalt is dat deze redelijk overeenkomen met de cijfers over 2017.

De ontwikkeling van de bestanden wordt beïnvloed door twee factoren: de instroom en de uitstroom. Zo is een goed functionerende poortwachtersfunctie een element bij de beperking van de instroom, terwijl de effectiviteit van de re-integratie een indicator vormt voor de uitstroom. Overigens spelen hier ook andere factoren mee, die hierop van invloed zijn. Te denken valt aan de economische ontwikkelingen en de gevolgen van wetswijzigingen (verkorting maximale uitkeringsduur WW), maar ook een gunstig vestigingsklimaat / huisvestingsklimaat.

2.3 Redenen in- en uitstroom

Tabel 5: in- en uitstroom RSD 2018

Tabel 6: In- en uitstroomredenen RSD 2018

	RSD		RSD
Instroomredenen 2018	135	Uitstroomredenen 2018	144
Instroom vanuit verlies arbeid / zelfstandig beroep / bedrijf / WW	53	Uitstroom vanuit aanvaarding dienstbetrekking/ zelfst. bedrijf	61
Andere oorzaak zoals beëindiging huwelijk, verhuizing, beëindiging studie	82	Andere oorzaak zoals aangaan relatie, verhuizing, overlijden, studie, bereiken 65jr. Leeftijd	83
% Instroom vanuit verlies arbeid / zelfstandig beroep / bedrijf/ WW	39,3%	% Uitstroom vanuit aanvaarding dienstbetrekking / zelfst.bedrijf	42,4%

Tabel 7: Instroomredenen per gemeente

	RSD	Duiven	Westervoort	Zevenaar
Instroomredenen	135	38	26	71
Instroom vanuit verlies arbeid / zelfstandig beroep / bedrijf / WW	53	13	11	29
Andere oorzaak zoals beëindiging huwelijk, verhuizing, beëindiging studie	82	25	15	42
Waarvan statushouders	20	3	2	15
% Instroom vanuit verlies arbeid / zelfstandig beroep / bedrijf/ WW	39,3%	34,2%	42,3%	40,8%

Tabel 8: Uitstroomredenen per gemeente

	RSD	Duiven	Westervoort	Zevenaar
Uitstroomredenen	144	36	32	76
Uitstroom vanuit aanvaarding dienstbetrekking/ zelfst. bedrijf	61	13	15	33
Andere oorzaak zoals aangaan relatie, verhuizing, overlijden, studie, bereiken 65jr. Leeftijd	83	23	17	43
Waarvan statushouders	18	7	4	7
% Uitstroom vanuit aanvaarding dienstbetrekking / zelfst.bedrijf	42,4%	36,1%	46,9%	43,4%

Toelichting

De dalende instroom en hogere uitstroomcijfers t.o.v. dezelfde periode vorig jaar, zijn als volgt te verklaren:

Instroom:

- Instroom vanuit verlies arbeid en/of de WW-uitkering is t.o.v. 2017 is relatief laag. Dit laat zien dat er sprake is van een herstel op de arbeidsmarkt.
- Het gunstige economische klimaat zorgt ook voor minder instroom van jongeren.

Uitstroom:

- Het aantal klanten uitgestroomd naar betaald werk is behoorlijk toegenomen t.o.v. 2017.
- Het valt op dat de niet beïnvloedbare uitstroom t.o.v. 2017 is gedaald. Het is lastig hier een plausibele reden voor te geven.
- Toename van het aantal tijdelijke / flexibele contracten.

2.4 Besparingen op uitkeringslast

Tabel 9: Klanten met inkomsten uit arbeid en overige inkomsten per gemeente en bedrag
Inkomsten uit arbeid en overige inkomsten

Inkomsten uit arbeid en overige inkomsten 2018				
Gemeente	Duiven	Westervoort	Zevenaar	RSD
Aantal klanten met inkomsten uit arbeid	77	60	177	314
Bedrag inkomsten uit arbeid	€ 123.812	€ 117.235	€ 262.449	€ 503.496
Gemiddeld bedrag inkomsten uit arbeid per maand	€ 402	€ 488	€ 371	€ 401
Aantal klanten met andere inkomsten (heffingskortingen, ink. uit WAO, WW, ZW, Anw enz.)	84	82	170	336
Bedrag overige inkomsten	€ 128.839	€ 118.699	€ 237.327	€ 484.865
Gemiddeld bedrag overige inkomsten per maand	€ 383	€ 362	€ 349	€ 361
Totale bespaarde uitkeringskosten	€ 252.651	€ 235.934	€ 499.776	€ 988.361
% bespaarde uitkeringskosten t.o.v. uitkeringslasten 2018	12,1%	14,2%	12,3%	12,6%

Toelichting

Uit tabel 9 kan worden opgemaakt dat over de eerste 4 maanden in totaal € 988.361,- aan uitkeringslast is bespaard, vanwege het korten van inkomsten op de verstrekte bijstandsuitkeringen. Dit is t.o.v. 2017 zowel financieel als relatief licht gedaald. Op RSD-niveau is gemiddeld 12,6% van de totaal betaalde uitkeringslasten tot nog toe bespaard. Per gemeente fluctueert dit percentage enigszins, waarbij het percentage bij de gemeente Westervoort met 14,2% het hoogst is. Verder kan worden herleid welke inkomsten het gevolg zijn van klanten die inkomsten uit arbeid hebben, te weten in totaal 314 klanten, die gemiddeld per maand € 401,- per maand verdienen. In dit geval stroomt een klant niet uit de uitkering, maar wordt wel een fors bedrag bespaard op de uitkeringslast. Daarnaast geldt voor 336 klanten dat er sprake is van een vorm van korting op de uitkering (bijv. inkomsten uit WIA, WAO, WW, Wajong, TW, ZW, combinatiekorting, ANW, pensioen, enz.), die de gemiddelde uitkeringslast ook sterk verlagen. In dit geval wordt voor deze klanten gemiddeld € 361,- per maand bespaard.

2.5 Specificatie van uitkeringen en klanten

Tabel 10: Bestandsopbouw naar participatietrede

Aantal klanten per participatietrede	Duiven	Westervoort	Zevenaar	RSD
Geen trede indeling	4	5	9	18
Trede 1 Geen aanbod	178	144	322	644
Trede 2 Aanbod > 1 jaar	202	181	375	758
Trede 3 Schoolgaand	6	3	10	19
Trede 4 Aanbod < 1 jaar	75	50	136	261
Trede 5 Direct bemiddelbaar	32	17	57	106
Trede 6 Betaald werk zonder groeipotentie	36	27	86	149
Trede 6 Betaald werk met groeipotentie	31	30	74	135
Totaal	564	457	1.069	2.090

Let op, dit betreft het aantal uitkeringsgerechtigden, dit aantal is 376 hoger dan het aantal uitkeringsdossiers (Tabel 1 t/m 8).

Tabel 11: Aantal klanten met een loaw, loaz of Bbz starters-uitkering

Periode	Duiven	Westervoort	Zevenaar	RSD
31 december 2013	24	19	51	94
31 december 2014	38	25	77	140
31 december 2015	45	33	88	166
31 december 2016	45	32	100	177
31 december 2017	49	29	90	168
30-04-2018	57	27	96	180

Tabel 12: Aantal klanten met een loaw-uitkering

Periode	Duiven	Westervoort	Zevenaar	RSD
31 december 2013	23	15	41	79
31 december 2014	36	23	69	128
31 december 2015	44	31	79	154
31 december 2016	45	30	90	165
31 december 2017	47	28	79	154
30-04-2018	54	26	86	166

Tabel 13: Aantal klanten met een loaz-uitkering

Periode	Duiven	Westervoort	Zevenaar	RSD
31 december 2013	1	3	8	12
31 december 2014	2	2	8	12
31 december 2015	1	2	9	12
31 december 2016	0	2	9	11
31 december 2017	1	1	9	11
30-04-2018	2	1	10	13

Tabel 14: Aantal klanten met een Bbz starters-uitkering

Periode	Duiven	Westervoort	Zevenaar	RSD
31 december 2013	0	1	2	3
31 december 2014	1	0	2	3
31 december 2015	1	0	2	3
31 december 2016	0	0	1	1
31 december 2017	1	0	2	3
30-04-2018	1	0	0	1

Toelichting:

We zien weer een stijging van het aantal IAOW'ers. Het lijkt erop dat ouderen minder mee profiteren van het economisch herstel.

Tabel 15: Klanten naar leeftijd, leefvorm, geslacht en uitkeringsduur

klanten naar leeftijd					
peildatum 30-4-2018					
Gemeente	Duiven	Westervoort	Zevenaar	RSD	%
18 tot 27 jaar	41	23	69	133	7,8%
27 tot 35 jaar	57	47	124	228	13,3%
35 tot 45 jaar	80	67	180	327	19,1%
45 tot 55 jaar	110	114	228	452	26,4%
55 tot AOW gerechtigde leeftijd	162	116	295	573	33,4%
AOW gerechtigde leeftijd	0	0	1	1	0,1%
Totaal	450	367	897	1.714	100%

Uitkeringsduur klanten					
peildatum 30-4-2018					
Gemeente	Duiven	Westervoort	Zevenaar	RSD	%
0 tot 3 maanden	31	21	67	119	6,9%
3 tot 12 maanden	66	50	111	227	13,2%
1 tot 2 jaar	81	62	147	290	16,9%
2 tot 3 jaar	55	39	97	191	11,1%
meer dan 3 jaar	217	195	475	887	51,8%
Totaal	450	367	897	1.714	100%

Leefvorm klanten					
peildatum 30-4-2018					
Gemeente	Duiven	Westervoort	Zevenaar	RSD	%
Alleenstaande	282	211	602	1.095	63,9%
Alleenstaande ouder	70	80	159	309	18,0%
Gehuwd	98	76	136	310	18,1%
Totaal	450	367	897	1.714	100%

Geslacht klanten					
peildatum 30-4-2018					
Gemeente	Duiven	Westervoort	Zevenaar	RSD	%
Man	214	158	408	780	45,5%
Vrouw	236	209	489	934	54,5%
Totaal	450	367	897	1.714	100%

Statushouders					
peildatum 30-4-2018					
Gemeente	Duiven	Westervoort	Zevenaar	RSD	
Aantal	71	43	61	175	

Toelichting:

Wat opvalt is dat bijna 60% van de klanten 45 jaar of ouder is. Deze groep lijkt het minst te profiteren van het economisch herstel. De RSD is druk bezig met het ontwikkelen van projecten voor klanten vanaf deze leeftijd. Wat verder opvalt is dat het aantal klanten met een uitkering van meer dan 3 jaar weer behoorlijk is gestegen. Een groot deel van de groep klanten van 45 jaar en ouder maakt onderdeel uit van de groep klanten met een uitkering van meer dan 3 jaar. Het aantal statushouders is de afgelopen 4 maanden licht gestegen.

2.6 Ontheffing van de arbeidsverplichting en opgelegde sancties

Tabel 16: Ontheffingen arbeidsverplichtingen (geheel of gedeeltelijk)

ONTHEFFINGEN ARBEIDSVERPLICHTING				
Gemeente	Duiven	Westervoort	Zevenaar	RSD
Ontheffingen	41	43	68	152
Percentage ontheffen	9,1%	11,7%	7,6%	8,9%

Toelichting: Het aantal ontheffingen is de afgelopen maanden licht gestegen.

Tabel 17: Aantal waarschuwingen, maatregelen en boetes

Aantal waarschuwingen, boetes en maatregelen		Gemeente			
Werkprocesomschrijving	Besluit	Duiven	Westervoort	Zevenaar	RSD
Opleggen en verlaging boete	Boete afzien ivm dring. Reden	2	3	1	6
	Boete afzien ivm verwijtb.	2	4	5	11
	Boete opleggen	6	3	15	24
	Boete schriftelijke waarschuwing	2	1	7	10
Totaal Opleggen verlaging boete		12	11	28	51
Opleggen en verlaging maatregel	Verlaging afzien ivm dring. Reden	0	0	1	1
	Verlaging afzien ivm verwijtb.	0	0	2	2
	Verlaging opleggen	0	0	0	0
	Verlaging waarschuwing	0	0	0	0
Totaal Opleggen verlaging maatregel		0	0	3	3
Inkeerregeling	Afstemming herziening	0	0	0	0
	Inkeer	0	0	0	0
Totaal Inkeerregeling		0	0	0	0
Totaal aantal waarschuwingen, boetes en maatregelen		12	11	31	54

Toelichting:**Boete**

Een boete wordt overwogen wanneer de inlichtingenplicht niet of niet behoorlijk wordt nagekomen. De hoogte van de boete is afhankelijk van de soort gedraging, de mate van verwijtbaarheid, de persoonlijke omstandigheden en de mogelijkheid om de boete te kunnen betalen. Het opleggen van een boete is geen bevoegdheid, maar een verplichting. Wel kan er worden afgezien van een boete i.v.m. persoonlijke omstandigheden of kan de boete worden gematigd. In bepaalde situaties kan er worden volstaan met een schriftelijke waarschuwing.

Het aantal boetebeoordelingen is gedurende de eerste 4 maanden van 2018 gestegen t.o.v. de laatste 4 maanden van 2017. De reden hiervan is dat een aantal boetebeoordelingen die betrekking hadden op gedragingen in het jaar 2017, in 2018 hebben plaatsgevonden.

Maatregel

Een maatregel (tijdelijke verlaging van de uitkering) wordt overwogen wanneer men niet heeft voldaan aan de uitkering verbonden verplichtingen. Hierbij kan gedacht worden aan de arbeidsverplichtingen, re-integratieverplichtingen en medewerkingsverplichting. Gedurende de eerste 4 maanden van 2018 zijn er geen maatregelen opgelegd. Wel is er 3 keer afgezien van het opleggen van een maatregel vanwege ontbreken van verwijtbaarheid dan wel om dringende redenen.

2.7 doorlooptijd aanvragen

Tabel 18: gemiddelde doorlooptijd in kalenderdagen

Gemiddelde doorlooptijd aanvragen levensonderhoud RSD 2018				
	Totaal	Bbz	PW-I jongeren	PW-Inkomen
Gemiddelde doorlooptijd	32,5	59,2	40,3	28,5
Zonder hersteltermijn	21,6	14,3	24,9	20,9
Normering:				
Zonder hersteltermijn	30,0	91,0	58,0	30,0

Toelichting

De doorlooptijd is gedefinieerd als de periode tussen de indiening van de aanvraag en de afgifte van de beschikking. Een eventuele hersteltermijn is in de berekening meegenomen. Tot op heden blijft de RSD ruimschoots onder de normering, wanneer er geen hersteltermijn afgegeven dient te worden.

2.8 Preventiequote

In de eerste 4 maanden van 2018 hebben zich ongeveer 260 potentiële klanten gemeld, waarvan 175 klanten een aanvraag hebben ingediend. Hiervan hebben uiteindelijk 135 klanten een (tijdelijke) uitkering ontvangen. Dit betekent dat de preventiequote van de RSD uitkomt op ongeveer 48%. Dit is t.o.v. 2017 gelijk gebleven.

2.9 Handhaving

In het eerste kwartaal van 2018 zijn er bij het cluster handhaving 37 meldingen binnengekomen. Deze meldingen zijn onder andere afkomstig vanuit de interne organisatie, het sociaal team, JSF (samenwerking tussen politie en gemeenten) meldingen via de site, anonieme tips enz. Deze meldingen worden door het cluster handhaving onderzocht en een gedeelte hiervan leidt tot een bijzonder onderzoek. In het eerste kwartaal hebben 26 info's geleid tot een bijzonder onderzoek en zijn er in totaal 40 zaken afgerond. Hier zitten tevens de adresonderzoeken en de onderzoeken op het gebied van de bijzondere bijstand bij. Deze werkzaamheden voert de RSD uit voor de gemeenten op basis van dienstverleningsovereenkomsten. In totaal zijn er 4 terugvorderingen voortgekomen uit de afgeronde onderzoeken, met een totaalbedrag van €47.566,-

De RSD heeft 48 verzuimmeldingen binnengekregen. Deze meldingen zijn onderzocht en hebben 3 keer tot een huisbezoek geleid en 3 keer is er een maatregel opgelegd. Ook hebben er doorverwijzingen richting hulpverlening plaatsgevonden.

Fraude in de zorg is een thema dat landelijk veel aandacht krijgt. Binnen de zorg gaat veel geld om. Ondanks dat krijgt het niet de prioriteit die dit onderwerp verdient. Het cluster handhaving is goed op de hoogte van dit onderwerp en kan de gemeenten indien nodig hierin ondersteunen.

2.10 Gesubsidieerde arbeid

Tabel 19: Aantal subsidiebanen RSD (ex WIW, I&D-banen, loonkostensubsidies)

Aantal subsidiebanen RSD (ex WIW, I&D-banen, loonkostensubsidies)									
Peildatum	1-1-2010	1-1-2011	1-1-2012	1-1-2014	1-1-2016	1-1-2017	1-09-17	1-01-18	1-04-18
RSD de Liemers	114	103	36	18	14	11	11	6	6

Toelichting

We zien het aantal langdurige subsidiebanen de afgelopen jaren gestaag teruglopen. Dit zorgt voor minder druk op het P-budget. Wel worden nieuwere vormen van gesubsidieerde arbeid nog ingezet. Hierbij gaat het om de inzet van een beperkte loonkostensubsidie in hoogte en duur, met daaraan gekoppeld een baangarantie van tenminste 6 maanden.

2.11 Budgetuitputting

Tabel 20: Budgetuitputting Inkomensdeel BUIG

Budgetuitputting gebundeld budget Inkomensdeel (incl. loaw, loaz en Bbz starters)										
	Budget Inkomens-deel 2018 wet BUIG*	Budget Inkomens-deel t/m apr 2018	Realisatie I-deel t/m apr 2018	waarvan uitgaven Loonkosten-subsidies	waarvan uitgaven status-houders	Budget- resultaat I-deel 2018 tm apr.	budget- uitputting t/m apr 2018 in %	Prognose 2018	Prognose over-schrijding 2018	Prognose over-schrijding 2018 in %
Duiven	5.839.820	1.868.742	1.937.023	43.141	0	68.281-	-3,7%	5.912.566	-72.746	-1,2%
Westervoort	5.261.860	1.683.795	1.615.539	26.348	0	68.256	4,1%	5.090.454	171.406	3,3%
Zevenaar	11.476.970	3.672.630	3.983.872	83.609	0	311.241-	-8,5%	12.285.030	-808.060	-7,0%
RSD de Liemers	22.578.650	7.225.168	7.536.434	153.098	0	-311.266	-4,3%	23.288.050	-709.400	-3,1%

* Dit het is het nader voorlopig budget Inkomensdeel 2018 gepubliceerd april-2018.

* Dit het is het nader voorlopig budget Inkomensdeel 2018 gepubliceerd april-2018

Tabel 21: Budgetuitputting Participatiebudget

Budgetuitputting Werkdeel / Participatiebudget										
	Participatie- budget RSD 2018**	P-budget t/m apr 2018	Realisatie t/m apr 2018			Budget resultaat tm apr 2018	onderuit- putting tm apr 2018 in %	Prognose 2018	Prognose over- schrijding 2018	Prognose over- schrijding 2018 in %
Duiven	404.942	134.981	111.149			23.832	17,7%	404.942	0	0,0%
Westervoort	288.925	96.308	87.451			8.857	9,2%	288.925	0	0,0%
Zevenaar	748.234	249.411	268.905			-19.494	-7,8%	748.234	0	0,0%
RSD de Liemers	1.442.101	480.700	467.505			13.195	2,7%	1.442.101	0	0,0%

** Dit is een deel van het Participatiebudget 2018 dat de RSD ontvangt van de gemeenten, dit is het budget **Exclusief WSP-bijdrage**

Toelichting

Het Ministerie SZW heeft eind april 2018 de bijgestelde voorlopige budgetten gepubliceerd. Wat opvalt is dat de geprognosticeerde tekorten/overschotten aan het begin van het jaar, als gevolg van de ingezette maatregelen, voor alle gemeenten positief uitwerken. De gemeente Westervoort heeft wederom een positief saldo. Voor de gemeente Duiven lijkt het erop dat het tekort ruim beneden de 5% blijft, waardoor er geen aanvraag Vangnetuitkering nodig is. Voor de gemeente Zevenaar lijkt dit nog wel nodig. In juli 2018 wordt definitief een besluit genomen of de aanvraag wordt ingezet.

De RSD stuurt maandelijks strak op haar verplichtingen met daarbij de nog te verwachten verplichtingen op grond van gemaakte keuzes begin 2018. Kanttekening hierbij is, dat het op onderdelen een inschatting blijft op basis van ervaringscijfers van voorgaande jaren. Met name de daadwerkelijke uitgaven op het gebied van activeringssubsidie, uitstroompremie en reiskostenvergoeding, zijn van meerdere factoren afhankelijk. De RSD stuurt erop aan dat alle, aan de RSD toegewezen Participatiegelden, in 2018 geheel worden ingezet.

3. Beleidsontwikkelingen eerste vier maanden 2018

Ontwikkelingen in regelgeving

Loondispensatie

In het regeerakkoord van de nieuwe regering staat dat het instrument loonkostensubsidie per 2019 zal worden vervangen door het instrument loondispensatie. De gemeenten (VNG) en de sociale diensten (Divosa) zijn hier niet gelukkig mee. De pas een paar jaar geleden ingevoerde werkwijze van het uitplaatsen van mensen met een loonkostensubsidie begint net goed te lopen en wordt nu weer gewijzigd. Bovendien wordt het voor de betrokken arbeidsbeperkte werknemers minder aantrekkelijk om aan het werk te gaan, omdat ze er financieel niet of nauwelijks op vooruit gaan. Ook in de pensioenopbouw werkt het nadelig door. De staatssecretaris houdt echter vast aan haar plannen. Ze heeft wel toegezegd bij de uitwerking de nadelige effecten te compenseren. De beoogde ingangsdatum van de regeling is verschoven naar 1 juli 2019.

Actualisering beleidsregels re-integratie

In de Re-integratieverordening Participatiewet staan de gemeentelijke voorzieningen waarop inwoners op grond van de Participatiewet aanspraak kunnen maken. Niet alles is dichtgeregeld. Dit biedt gemeenten de mogelijkheid om op uitvoeringsniveau maatwerk te bieden. In de beleidsregels re-integratie zijn de voorzieningen uit de re-integratieverordening verder uitgewerkt. Het gaat vooral om bedragen en de duur van voorzieningen. De huidige beleidsregels zijn in december 2014 door de toenmalige colleges van B&W van Duiven, Rijnwaarden, Westervoort en Zevenaar vastgesteld. Om meerdere redenen is het noodzakelijk om de bestaande regels te actualiseren:

- 1) De Re-integratieverordening Participatiewet is geactualiseerd
- 2) Inhoudelijke verbeteringen
- 3) De noodzaak om kwaliteitseisen op te nemen
- 4) De in de uitvoeringspraktijk ontwikkelde werkwijzen kunnen worden vastgelegd in regels

De kosten blijven binnen de bestaande kaders. Besluitvorming hierover wordt voor de zomer verwacht.

Naar een nieuwe bestuurlijke opdracht voor de RSD

De discussie rond de toekomst van Presikhaaf Bedrijven zijn voor de gemeenten Duiven, Rijnwaarden, Westervoort, Zevenaar, Montferland en Doesburg aanleiding geweest om een nieuw 'participatielandschap' te ontwikkelen waarin zoveel mogelijk werkgevers en inwoners zonder werk in de regio effectief en efficiënt geholpen kunnen worden. Voor de ontwikkeling van dit nieuwe 'participatielandschap' heeft Radar Advies onder betrokken partijen een verkenning uitgevoerd (Rapport RADAR Advies). Deze verkenning heeft bouwstenen opgeleverd voor een nieuwe inrichting van de uitvoering voor de Participatiewet in De Liemers, Montferland en Doesburg.

Op basis van dit rapport hebben de raden van Duiven, Rijnwaarden, Westervoort en Zevenaar ingestemd om de RSD om te vormen tot een Liemerse netwerkorganisatie voor werk en participatie. Voor de Liemerse SW-werknemers is in ieder geval voor de periode van vijf jaar een dienstverleningsovereenkomst aangegaan met het nieuwe Arnhemse Werkbedrijf Scalabor. De planning is dat de Liemerse raden voor de zomer van 2018 op basis van een uitgewerkte businesscase een besluit nemen over de nieuwe bestuurlijke opdracht voor de RSD.

4. Ontwikkelingen in de uitvoering

Vakmanschap

De RSD heeft doorlopend aandacht voor het verder ontwikkelen en bijhouden van vakmanschap. Vakmanschap draagt immers bij aan de kwaliteit van de dienstverlening aan onze klanten. Alle klantmanagers van de RSD (Inkomen, Activering en Handhaving) zijn ingeschreven in het nieuwe Leerregister van de Beroepsvereniging van Klantmanagers (BvK). Daarnaast is de RSD vertegenwoordigd in het bestuur van de BvK, in de Raad van advies en in de commissie vakmanschap. Klantmanagers helpen ook mee met het organiseren van lezingen op de Hogeschool Arnhem Nijmegen. Van al deze netwerkcontacten heeft de RSD veel profijt.

Werkgeversservicepunt Midden-Gelderland (WSP)

Het Regionaal Werkgeversservicepunt Midden-Gelderland (WSP) onderhoudt de contacten met de werkgevers in Midden-Gelderland voor de gemeenten in Midden-Gelderland, het UWV en Presikhaaf Bedrijven. Naar aanleiding van de Liemerse besluitvorming om onder de vlag van het WSP te gaan werken met een Liemers gezicht heeft het WSP eind 2017 drie accountmanagers naar voren geschoven voor het Liemerse MKB.

Afgesproken is:

- om bestaande capaciteit te verschuiven van regionaal (grotere werkgevers) naar sub-regionaal (Liemers MKB);
- om te werken met een vast aanspreekpunt voor het Liemerse MKB;
- om een visiedocument en plan van aanpak op te stellen.

De huidige interim directeur WSP is druk bezig invulling te geven aan bovenstaande afspraken.

Daarnaast heeft de RSD gepleit voor een strategische heroriëntatie op de taakstelling van het WSP. Het 'ophalen' van vacatures volstaat niet. Het invullen van de personeelsvraag van werkgevers met mensen uit de bijstand kan alleen functioneren als werkgevers zich realiseren dat het schaap met de vijf poten helaas niet beschikbaar is. De RSD kan wel mensen bieden die niet of niet helemaal voldoen aan de eisen van de werkgevers. Deze mensen kunnen echter wel degelijk van waarde zijn voor veel werkgevers en kunnen in veel gevallen door opleiding en begeleiding nog groeien.

MijnRSD app

In februari 2018 is de nieuwe RSD app gelanceerd. De nieuwe app is gebouwd in samenwerking met XL Business Solutions, de gemeente Rheden en het WSP. Via de app hebben mensen met een bijstandsuitkering snel toegang tot actuele informatie over werkervaringsplekken, trajecten en vacatures. Mensen kunnen via de app ook direct hun interesse hiervoor kenbaar maken aan hun klantmanager. Ook klantmanagers kunnen via de app makkelijk een overzicht krijgen van het actuele aanbod en op deze manier snel zoeken naar een passend aanbod voor een klant. In de eerste vier maanden van 2018 zijn via de app 150 reacties van klanten binnengekomen. Hierdoor zijn de eerste succesvolle plaatsingen op werkervaringsplaatsen en vacatures gerealiseerd.

De app wordt nog steeds doorontwikkeld. Omdat de RSD gelooft in de mogelijkheden van de app, brengt de RSD de app actief onder de aandacht van andere gemeenten. De RSD ontvangt hier een fee voor. De eerste resultaten zijn er. Winterswijk neemt de app over en meerdere gemeenten alsook de VNG hebben interesse getoond. De RSD heeft de ambitie om de app in het tweede kwartaal van 2018 ook te vullen met vrijwilligersvacatures. Hierdoor heeft de app een aanbod voor de gehele klantgroep van de RSD, inclusief mensen op trede één.

Kinderopvang

In 2017 hebben de gemeenten het beleid rondom peuteropvang en voorschoolse- en vroege educatie geharmoniseerd. Dit nieuwe beleid vraagt meer van de medewerkers die de regeling kinderopvang bij de RSD uitvoeren. De RSD verwijst ouders met een kindje in peuterleeftijd actief naar de regeling gesubsidieerde peuteropvang.

Jobcoaching

In de nieuwe beleidsregels re-integratie zijn kwaliteitscriteria opgenomen ter doorontwikkeling van het instrument jobcoaching. Hierin is de RSD toonaangevend binnen de arbeidsmarktregio. In 2017 heeft er een pilot gedraaid met een jobcoach op werkplekken met behoud van uitkering. Dit was een succesvolle pilot. Met ingang van 1 januari 2018 heeft de een geregistreerde jobcoach in dienst, die mensen zonder doelgroep-indicatie begeleidt op werkervaringsplekken, proefplaatsing en betaalde werkplek. Ook bij deze klantgroep is de behoefte aan begeleiding groot.

Folders

Om de klanten zo goed mogelijk te informeren en in staat te stellen zoveel mogelijk zelf keuzes te maken, heeft de RSD folders voor de diverse trajecten en projecten ontwikkeld. Deze folders ogen professioneel en uitnodigend en geven zowel klanten als professionals alle relevante informatie. De nieuwe folders liggen in de wachtruimte en in de spreekkamers.

Project Vitaliteit

Het doel van dit project is om deelnemers zich fitter te laten voelen en actief te worden en te blijven. Onderdelen van het programma zijn beweging en workshops over leefstijl, dagritme, voeding, stressbronnen, mindset, de cirkel van invloed en uitkomen met inkomen. In de eerste vier maanden van 2018 heeft weer een deelnemersgroep het project afgerond.

Negen deelnemers hebben meegedaan. Drie van hen zijn vanwege persoonlijke omstandigheden uitgevallen. Hoewel het project dus vooral gericht is op het beter in je vel zitten, hebben maar liefst vier deelnemers werk gevonden. Daarnaast hebben alle deelnemers persoonlijke stappen kunnen zetten. Vitaliteit is door de deelnemers beoordeeld met gemiddeld een 8.

De algemene conclusie is dat de meeste deelnemers graag willen participeren in de samenleving en een bijdrage willen leveren aan de arbeidsmarkt. Om dit te kunnen, hebben zij eerst weer grip op zichzelf en intensieve begeleiding nodig. Bij kwetsbare cliënten is het versterken van zelfbeeld, zelfvertrouwen en zelfzorg belangrijkst. Dit kost vaak tijd. Ook deze mensen willen graag deel uitmaken van de maatschappij. Ook nazorg is belangrijk om hen voor terugval te behoeden. 'Op eigen kracht' maakt mensen bewuster en actiever waardoor deelnemers nadenken over concrete vervolgstappen. Met deze motivatie en inzichten kunnen de klantmanagers verder aan de slag. Door de positieve resultaten start er in september 2018 een nieuwe groep.

Liemers Buddyproject

In de eerste maanden van 2018 hebben acht personen deelgenomen aan het Buddyproject. Ook deelnemers met zware problematieken (waaronder alcoholverslaving) met behulp van het Liemers Buddyproject betaald werk gevonden. Om terugval te voorkomen, loopt de begeleiding van deze deelnemers ook na de indiensttreding gewoon door.

Duitslandproject Grenzen bewegen

In februari 2018 is de 10^e deelnemersgroep van start gegaan met tien Liemerse deelnemers. Vier van hen hebben met behulp van het project betaald werk gevonden. Op woensdag 16 mei 2018 was staatssecretaris Raymond Knops van Binnenlandse Zaken voor een werkbezoek bij de Euregio Rijn-Waal. Op die dag heeft hij ook het project Grenzen bewegen bezocht. Eén van de Liemerse wethouders heeft de staatssecretaris geïnformeerd over de voortgang van het project en de goede resultaten. Tevens heeft de wethouder de staatssecretaris gewezen op het belang van een goede informatie-infrastructuur voor grenswerkers. De staatssecretaris kon aangeven dat het Rijk de financiering van de zogenaamde Grensinfopunten deels op zich zal nemen. Ook is vanuit de Liemers aandacht gevraagd voor het belang van wederzijdse diplomaerkenning. Dit punt staat op de agenda voor het overleg tussen Den Haag en Berlijn/Düsseldorf.

Aan het Werk

Gedurende de eerste 4 maanden van 2018 hebben zeven uitkeringsgerechtigden deelgenomen aan het traject "Aan het werk". Het gaat hier om uitkeringsgerechtigden, die een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben en werkfit moeten worden gemaakt.

Statushouders

Vooruitlopend op de besluitvorming over de nieuwe opdracht voor de RSD, heeft de RSD in het voorjaar van 2018 een externe adviseur ingehuurd om een plan van aanpak op te stellen om de

dienstverlening aan statushouders te intensiveren. Tevens is een ervaren klantmanager statushouders aangetrokken die in de zomer van 2018 bij de RSD zal starten.

Activerend werk

In de eerste maanden van 2018 heeft RSD een aantal inwoners doorgeleid naar activerend werk. In de uitvoering zijn we tegen aantal zaken aangelopen die met de betreffende gemeenten zijn besproken en naar tevredenheid voor iedereen zijn opgelost. Vanaf begin 2018 participeert de RSD acht uur per week in de projectgroep activerend werk Duiven.

Tegenprestatie

Ook gedurende de eerste vier maanden van 2018 zijn weer klanten, die zijn ingedeeld op trede 2 van de werkkladder (niet binnen één jaar bemiddelbaar voor de arbeidsmarkt) benaderd voor de tegenprestatie.

Informatiebeveiliging en de AVG

De eerste maanden van 2018 hebben voornamelijk in het teken gestaan van de voorbereiding op de inwerkingtreding van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) die op 25 mei 2018 van kracht is geworden. De coördinatie van alle activiteiten op het gebied van de bescherming van persoonsgegevens is per 1 januari 2018 neergelegd bij een regionale Liemerse werkgroep met afgevaardigden van de RID, RSD, 1Stroom en Zevenaar. De werkgroep is onder meer verantwoordelijk voor het ontwikkelen van gezamenlijk beleid, afstemmen, informatiedeling en casusbespreking.

De Liemerse werkgroep is ook met de voorbereiding op de AVG aan de slag gegaan. Dit heeft ervoor gezorgd dat de RSD op 25 mei 2018 heeft voldaan aan de punten waar de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) als eerste op zal gaan controleren. Na deze eerste stap zal de Liemerse werkgroep verder gaan met het duurzaam AVG-proof maken van de Liemerse gemeentelijke organisaties, waaronder de RSD. Hiervoor zijn inmiddels al stappen gezet door het opstellen van de rapportage "AVG bij de RSD" en het maken van een planning. De RSD heeft de ambitie om de structurele werkzaamheden, die voortkomen uit de noodzaak om persoonsgegevens te beschermen, te borgen in haar organisatie. Begin 2018 heeft een audit plaatsgevonden op Suwinet. De RSD voldeed aan alle eisen en kwam hier positief uit.

Social Return

In 2018 wordt de succesvolle aanpak van 2017 voortgezet en verder uitgebouwd. In 2017 hebben de gezamenlijke inspanningen van gemeenten, bedrijven en projectgroep geleid tot 170 invullingen met een totale waarde van zo'n €800.000. Dit betrof 112 reguliere banen en 40 alternatieve invullingen.

In de eerste periode is vooral geïnvesteerd in de samenwerking tussen RSD, MGR module Inkoop, WSP, gemeente Arnhem en Doesburg. In de tweede periode willen we gaan oogsten en beogen we concrete samenwerkingsafspraken en resultaten te behalen. Door samenwerking zijn de afzonderlijke partijen minder kwetsbaar. Ook kan een goede samenwerking op dit onderdeel tot een intensivering van de samenwerking op andere terreinen.

De projectgroep social return in de Liemers richt zich hierbij in de eerste plaats op de samenwerking sociaal domein en economie binnen gemeenten zelf en op publiek-private samenwerking. Na het zomerreces organiseert de projectgroep roadshows voor inkopers van gemeenten en voor private partijen.

Clëntenraad RSD

Begin 2018 heeft de Clëntenraad drie vacatures opengesteld, omdat drie cliëntenraadleden in november 2018 hun maximale zittingstermijn bereiken. Op de oproep hebben acht uitkeringsgerechtigden gereageerd. Allen hebben een kennismakingsgesprek gehad. Vijf sollicitanten zijn geselecteerd voor een proefperiode die in september 2018 van start gaat. Tevens heeft de cliëntenraad een nieuwe ervaren voorzitter aangetrokken. Hij zal per 1 januari 2019 de voorzittershamer overnemen. Hiermee krijgt de cliëntenraad vers bloed en is continuïteit geborgd. In de eerste maanden van 2018 heeft de cliëntenraad vergaderd over verschillende thema's, waaronder: de omgekeerde toets, de arbeidsontheffing van mensen op trede één, het aanvraag- en uitbetalingsproces en de vernieuwde verordening Clëntenraad. De Clëntenraad heeft over de

businesscase RSD, de geactualiseerde beleidsregels re-integratie en de gewijzigde beleidsregels kinderopvang een positief advies uitgebracht.

Bijlage 1: Dienstverlening RSD

Groepsgerichte aanpak

Om meer klanten van dienst te kunnen zijn, begeleidt de RSD veel klanten groepsgewijs. De Basistraining wordt verzorgd door interne trainers van de RSD. De training is gericht op bouwen aan zelfvertrouwen en het ontwikkelen van sollicitatievaardigheden. De training kan op de individuele deelnemer worden afgestemd. Voor klanten die snel aan het werk kunnen, zijn er netwerkbijeenkomsten. Deze bijeenkomsten zijn niet alleen gericht voltijdswork, maar ook op parttime werk of het uitbreiden hiervan.

Alle personen die in aanmerking willen komen voor een uitkering, zijn verplicht om voorlichtingsbijeenkomsten bij te wonen. Tijdens deze bijeenkomsten worden de mensen geïnformeerd over de rechten en plichten die verbonden zijn aan een uitkering. Pas na het bijwonen van deze voorlichtingsbijeenkomsten neemt de RSD de aanvraag in behandeling.

Individuele begeleiding op maat

De klantmanagers van het Jongerenloket, de klantmanagers zorg en ondersteuning, de klantmanagers activering en de klantmanagers bemiddeling begeleiden de klanten ook individueel op maat. De klantmanager stelt is samenspraak met de klant een trajectplan op. Bij elke voorziening die wordt ingezet, wordt zorgvuldig gerapporteerd wat het doel is van de inzet van de voorziening en wat de duur is.

Jongerenloket (jongeren tot en met 26)

Het jongerenloket van de RSD heeft een belangrijke regionale functie in de advisering aan de poort. Veel jongeren weten het jongerenloket te vinden voor advisering en ondersteuning naar werk of scholing. Het jongerenloket heeft een groot netwerk en maakt ook actief gebruik van het netwerk om jongeren zo goed mogelijk verder te helpen richting werk. Het netwerk weet het jongerenloket ook goed te vinden. Zo kan RSD beter aansluiten bij bijvoorbeeld hulpverleningsplannen en versterken we elkaar.

Het jongerenloket houdt ook intensief contact met de VSO en Pro scholen in de regio Arnhem en Achterhoek. Met de scholen wordt periodiek zowel op leerling- als op beleidsniveau gesproken over de ondersteuning van leerlingen om de stap van school naar studie, werk of dagbesteding zo klein mogelijk te maken. Als het nodig is, organiseert de RSD een multidisciplinair overleg. De jongeren worden individueel en groepsgewijs begeleid.

Klanten vanaf 27 jaar

In de tweede helft 2017 zijn alle klanten ingedeeld op de aanbod arbeidsmarktladder van de programmaraad. Hiermee komt de indeling op de participatieladder te vervallen. De nieuwe indeling is als volgt:

Trede 1: Uitstroom naar betaald is niet mogelijk, maatschappelijke deelname is het hoogst haalbaar.

Trede 2: Aanbod voor de arbeidsmarkt over meer dan 1 jaar

Trede 3: Voltijd schoolgaand / studerend

Trede 4: Aanbod voor de arbeidsmarkt binnen 1 jaar

Trede 5: Direct aanbod voor de arbeidsmarkt

Trede 6: Klant verricht al (parttime)betaald werk. Hierin maken we een onderscheid tussen klanten met wel/geen groeipotentie tot ureuitbreiding.

Op 12 december 2017 is de RSD overgegaan naar specialisaties voor de klantmanagers werk en activering. Sindsdien zijn er drie specialisaties: Zorg & Ondersteuning, Activering en Bemiddeling.

Zorg & Ondersteuning

Klanten op trede 1 vallen onder het team Zorg & Ondersteuning. Dit team stelt in het intakegesprek vast dat de afstand tot de arbeidsmarkt te groot is om uit te kunnen stromen naar betaald werk. In het intakegesprek worden de mogelijkheden tot maatschappelijke participatie verkent. Hierbij valt te denken aan taalondersteuning, vrijwilligerswerk, dagbesteding of ondersteuning vanuit het sociaal team. De klantmanager verwijst warm door. Na verwijzing wordt de cliënt niet actief gevolgd. Minimaal eens per twee jaar wordt elke klant op trede 1, door een klantmanager Inkomen, meegenomen in een themacontrole. Naast een toets op de rechtmatigheid van de uitkeringsverstrekking wordt er gekeken

of de kansen op de arbeidsmarkt voor de cliënt zijn veranderd. Wanneer blijkt dat er mogelijkheden zijn, wordt de cliënt uitgenodigd voor een nieuwe intake door de klantmanager Zorg & Ondersteuning. Dit gebeurt ook wanneer de klant hiertoe zelf contact opneemt met de RSD.

Activering

Klanten op de treden 2 t/m 4 vallen onder de klantmanagers Activering. Zij hebben de taak om deze cliëntgroep werk-fit te maken. Dit kan d.m.v. persoonlijke begeleiding, het aanbieden van een training, inzet van een werkervaringsplek of d.m.v. inzet van een ingekocht traject. De klantmanagers Activering brengen, samen met de cliënt, de kansen en de belemmeringen in beeld. Een cliënt is werk-fit wanneer hij denkt in kansen, een reel beeld heeft van zijn mogelijkheden op arbeidsmarkt en vaardig is om zichzelf aan werkgevers te presenteren. Zodra de cliënt werk-fit is, wordt hij overgedragen naar team Bemiddeling.

Team bemiddeling onderzoekt ook of er sprake is van een verminderde loonwaarde. In dat geval wordt de cliënt aangemeld voor het doelgroep register en kan er bij bemiddeling naar werk zo nodig jobcoaching ingezet en / of loonkostensubsidie verstrekt.

Bemiddeling

Klanten op de treden 5 en 6 staan worden begeleid door team Bemiddeling. Zij worden verder getraind in sollicitatievaardigheden en actief bemiddeld naar openstaande vacatures. Het team Bemiddeling kent de regionale arbeidsmarkt en werkt nauw samen met de (accountmanagers van) het WSP. Daarbij wordt gebruik gemaakt van het matchingssysteem Sonar. Klanten die parttime betaald werk hebben, worden gevolgd en zo mogelijk aanvullend bemiddeld om uit de uitkering te stromen. Deze klantmanagers zijn ook verantwoordelijk voor klanten die werken, maar die niet volledig in hun levensonderhoud kunnen voorzien.

Ondernemerschap

Ondernemers met financiële problemen kunnen in bepaalde gevallen een beroep doen op het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen (Bbz). Ook klanten die ondernemer willen worden kunnen in bepaalde situaties een beroep doen op deze regeling. Voor de dienstverlening aan ondernemers (in spé) heeft de RSD twee medewerkers in dienst. Zij beoordelen de aanvraag en begeleiden de ondernemer (in spé).

Het Bbz is voor klanten die voltijds ondernemer zijn of willen worden. Daarnaast kent RSD een regeling voor Parttime Ondernemerschap (PTO). In 2017 heeft de RSD een pilot PTO gedraaid. Deze pilot is succesvol verlopen. Onze medewerkers hebben een totaaltraject ontwikkeld waarbij de deelnemers groepsgewijs worden begeleid. De begeleiding richt zich zowel op het zelfstandig ondernemerschap als op re-integratie activiteiten. Omdat de pilot succesvol was, heeft de RSD besloten om de ontwikkelde dienstverlening gericht op PTO als standaarddienstverlening te blijven aanbieden.

Klanten met een arbeidsbeperking

Met de komst van de Participatiewet in 2015 komen mensen met een arbeidsbeperking, maar met arbeidsvermogen, naar de gemeente voor ondersteuning. Voor klanten met een arbeidsbeperking kunnen instrumenten als loonkostensubsidie, jobcoaching, werkplekaanpassing of nieuw beschut werk worden ingezet om betaald werk te verrichten.

In eerste instantie was deze doelgroep vooral zichtbaar bij jongeren tot 27 jaar. Zij kwamen vanuit het speciaal onderwijs naar de RSD met ondersteuningsvragen. De verwachting was dat in het zittend bestand ook veel klanten zitten die gebaat zijn bij deze instrumenten en begeleiding. Hiervoor hebben de klantmanagers een training gevolgd en is de samenwerking gezocht met het UWV voor het geven van voorlichting en casuïstiek bespreking. Het UWV heeft jarenlange ervaring met deze doelgroep en geeft de indicatie af voor deze instrumenten.

De verdeling van loonkostensubsidies op 30-04-2018

We zien dat deze instrumenten in toenemende mate worden ingezet. Dat is een mooie ontwikkeling, want door deze instrumenten heeft deze doelgroep de kans om volwaardig mee te draaien in de maatschappij. Deze doelgroep wordt gekenmerkt door dat zij niet in staat zijn om zelfstandig het wettelijk minimum loon te verdienen. Hierdoor blijven zij echter wel afhankelijk van de (financiële) ondersteuning van de RSD om aan het werk te komen en te blijven.

Laag geletterdheid

RSD de Liemers maakt deel uit van 'het Taalhuis'. Het Taalhuis de Liemers is een netwerkgroep van gemeenten, RSD, bibliotheek, ROC's, Kuntswerk! en Welzijnorganisaties. In de Liemers is in de gemeenten Duiven, Westervoort en Zevenaar een fysiek punt ingericht. In de Liemers is gekozen voor de Bibliotheek. Het taalhuis start per 1 september met een nieuw traject (Prago) voor mensen die moeilijk leren.

Wet Taaleis

Alle uitkeringsgerechtigden, die de arbeidsverplichtingen opgelegd hebben gekregen, dienen aan te tonen dat zij de Nederlandse taal op niveau 1F beheersen (Groep 8 lagere school). Dit taalniveau wordt als noodzakelijk gezien om werk te zoeken, te vinden en te behouden. Kunnen mensen dit niet aantonen, dan dienen ze een aantal taaltoetsen te maken. Indien uit deze taaltoetsen blijkt dat de kennis van de Nederlandse taal onvoldoende is, dan zijn mensen verplicht om Nederlandse te leren.

De RSD maakt gebruik van de Taalmeter. Dit is een instrument dat is ontworpen door de Stichting Lezen en Schrijven. Deze test duurt slecht twaalf minuten. Mensen die zakken, kunnen deelnemen aan taaltrajecten om beter Nederlands te leren. Periodiek worden de vorderingen getoetst en wordt gekeken of de deelnemers zich voldoende hebben ingespannen.

Tegenprestatie

Op grond van de Participatiewet zijn uitkeringsgerechtigden verplicht een zogenaamde tegenprestatie naar vermogen te verrichten voor de uitkering die zij ontvangen. In de Liemers geldt dat mensen gedurende 3 maanden per kalenderjaar tenminste 2 uur per week onbetaalde voor de maatschappij nuttige werkzaamheden verrichten. In de praktijk is dit meestal vrijwilligerswerk. De gedachte die hier achter zit is dat mensen op deze manier in beweging komen. Uitkeringsgerechtigden die parttime werken, die deelnemen aan een traject of die mantelzorg verrichten, zijn daarom vrijgesteld van deze verplichting. De welzijnsorganisaties Caleidoz en Mikado voeren de tegenprestatie voor de RSD uit.

Niet-uitkeringsontvangers

De grootste groep NUO's zijn de hierboven al genoemde jongeren die zich bij het Jongerenloket melden voor ondersteuning. Daarnaast melden zich ook steeds meer NUO's van 27 jaar en ouder. In de meeste gevallen gaat het om mensen met een indicatie doelgroepregister die door inkomen van hun partner geen recht hebben op een bijstandsuitkering.

Bijlage 2: Re-integratie projecten

Aan het Werk

Aan dit project doen uitkeringsgerechtigden mee uit de gemeenten Doesburg, Duiven, Montferland, Rijnwaarden, Westervoort en Zevenaar. Het is voor mensen met een grote afstand tot werk. Tijdens dit traject, dat 13 weken duurt, verrichten de deelnemers gedurende 4 of 6 dagdelen per week werkzaamheden bij Scalabor in Arnhem. De werkzaamheden bestaan uit het inpakken van snoep. Het doel hiervan is dat de deelnemers werknemersvaardigheden opdoen of ontwikkelen, zoals op tijd komen, samenwerken en omgaan met stress. Verder kunnen de deelnemers ook hun persoonlijke vaardigheden verder ontwikkelen. Bij dit project staan de leerdoelen en de persoonlijke ontwikkeling van de deelnemers centraal en niet het draaien van productie. Een sollicitatietraining die wordt verzorgd door trainers van de RSD is onderdeel van het traject. Ook is individuele coaching mogelijk.

Project Op eigen kracht

Het doel van dit project is om deelnemers zich fitter te laten voelen en actief te worden en te blijven. Onderdelen van het programma zijn beweging en workshops over leefstijl, dagritme, voeding, stressbronnen, mindset, de cirkel van invloed en uitkomen met inkomen. Het totale programma duurt 15 weken.

De meeste deelnemers willen graag participeren in de samenleving en een bijdrage leveren aan de arbeidsmarkt. Om dit te kunnen, hebben zij eerst weer grip op zichzelf en intensieve begeleiding nodig. Bij kwetsbare cliënten is het versterken van zelfbeeld, zelfvertrouwen en zelfzorg belangrijkst. Dit kost vaak tijd. Ook deze mensen willen graag deel uitmaken van de maatschappij. Ook nazorg is belangrijk om hen voor terugval te behoeden.

‘Op eigen kracht’ maakt mensen bewuster en actiever waardoor deelnemers nadenken over concrete vervolgstappen. Klanten sluiten af met een persoonlijk toekomstplan, wat ga jij nu doen gericht op de toekomst? Met deze motivatie en inzichten kunnen de klantmanagers verder aan de slag.

Liemerse Buddyproject

In het Buddyproject worden werkzoekenden gekoppeld aan Liemerse ondernemers. Door persoonlijke begeleiding en het uitwisselen van kennis en ervaring kan de ondernemer bijdragen aan de ontwikkeling van de deelnemer. Ondernemers denken vaak in uitdagingen, mogelijkheden en kansen. Voor deelnemers kan dit inspirerend zijn. Het Liemers Buddyproject is bedoeld voor mensen die meteen aan de slag kunnen, mensen met een arbeidsbeperking en mensen die in een moeilijke persoonlijke situatie zitten. Een ondernemster met een groot netwerk in de Liemers voert het project uit. Daarnaast begeleiden diverse Liemerse ondernemers de deelnemers.

Het Buddyproject is in mei 2015 van start gegaan. De Provincie Gelderland heeft het project de eerste periode (tot en met augustus 2016) gefinancierd. Ondanks de vaak moeilijke persoonlijke situaties, hebben vrijwel alle deelnemers betaald werk gevonden. Naar aanleiding hiervan is besloten om het project voort te zetten.

Duitslandproject Grenzen bewegen

Grenzen bewegen is een gezamenlijk grensoverschrijdend arbeidsmarktproject van de Kreis Kleef, het Theodor-Brauer-Haus, de gemeente Overbetuwe en de RSD de Liemers. Doel van het project is om deelnemers voor te bereiden op het solliciteren en werken in Duitsland en om deelnemers te ondersteunen bij het vinden van betaald werk. Het project wordt gefinancierd door de Euregio Rijn-Waal, de provincie Gelderland en de Duitse deelstaat Nordrhein-Westfalen. Het project is eind 2015 van start gegaan en heeft een looptijd van drie jaar.

Deelnemers volgen een programma van twaalf weken waarin Duitse taal, cultuur, omgangsvormen, solliciteren en het werken in Duitsland aan bod komen. Deelnemers leggen bedrijfsbezoeken af en lopen drie weken stage bij een Duitse werkgever. Duitse werkzoekenden volgen tegelijkertijd een zelfde training gericht op Nederland. Elke twee weken is er een gezamenlijke trainingsdag van de Duitse en de Nederlandse groep. Deelnemers worden begeleid door professionele docenten. Deelnemers zijn na twaalf weken klaar om in Duitsland aan de slag te gaan of bij een Nederlands bedrijf dat zaken doet met Duitstalige landen.

Deltahuis

Bij het Deltahuis vinden twee soorten trajecten plaats. De reguliere trajecten voor inwoners uit Westervoort met een korte afstand tot de arbeidsmarkt en een traject voor inwoners die een forse afstand tot de arbeidsmarkt hebben. Het doel bij dit laatste traject is tweeledig. Enerzijds om deze groep weer goed in beeld te krijgen en anderzijds om hen te helpen bij het participeren. Dit kan zijn betaald, maar ook onbetaald (vrijwilligers)werk. We werken hierin samen met het Goed voor elkaar team.